

עליון

עלון שבועי משלחן מערכת מכון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466
alehzayis.com | fax: 732.865.7002

עלה זיכרון

מכתב בענין הגדרת דין מוחזק וחזקה כל מה שתחת יד אדם
מאת הגאון הגדול רבי מאיר הרשקוביץ זצוק"ל, נדפס בספר זכרון יחי ראובן עמ"ס בבא בתרא

"למה נקרא שמו רבי מאיר שהוא מאיר עיני חכמים"
נפלה עטרת ראשינו אוי לנו כי חטאנו על זה היה דוה לבנו על אלה חשכו עינינו

עלה קדושה

ע"פ ספר פותח שערים
עמ"ס סנהדרין
מהרב צבי יעקב פרימן שליט"א

ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל
(ויקרא כב, לב).

איתא בגמ' (סנהדרין עד, ב) בפרהסיא אפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור וכו', והא אסתר פרהסיא הואי אמר אביי אסתר קרקע עולם היתה, רבא אמר הנאת עצמן שאני. וכתב בעל המאור דכמו דלהנאת עצמן מותר לעבור גם בפרהסיא אף שהוא במקום חילול ד', כמו"כ מותר לעבור על איסור גילוי עריות כשהוא להנאת האנס. משא"כ בע"ז לא משכחת להנאת עצמן, וכן גבי רציחה כיון דעדיין איתא להסברא דמאי חזית.

והרמב"ן במלחמות הוכיח מכמה דוכתי דלא כדברי הבעה"מ, דבג' עבירות אף להנאת עצמו אסור. וכתבו האחרונים (שו"ת חמדת שלמה או"ח סימן לח בדעת הרמב"ם, חידושי רבי ראובן יבמות סימן לא), שלדעת הרמב"ן הא דהותרו שאר עבירות באופן של הנאת עצמן, הוא משום דכל דין יהרג ואל יעבור בפרהסיא הוא משום קידוש השם, ובהנאת עצמן אין חילול השם, משא"כ בג' עבירות דין יהרג ואל יעבור הוא מחמת חומר העבירה ולא מפני חילול השם, והנאת עצמן אינו מבטל את עצם חומר העבירה. אבל לדעת הבעה"מ גם בג' עבירות אלו דין יהרג ואל יעבור הוא משום קדושת השם, וכן מפורש בשה"מ להרמב"ם (לא תעשה סג) וז"ל, מי שיבוקש ממנו שיעבור על ע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים וכו' ואם עבר ולא נהרג כבר חלל את השם וכו' עכ"ל.

ואמנם החמד"ש העיר דלא ס"ל להרמב"ם לגמרי הבעה"מ, שהרי פסק דעל ג' עבירות אלו יהרג ואל יעבור גם אם מתכוונים להנאת עצמן, ודלא כהבעה"מ דמתיר בכה"ג. ולהרמב"ם צ"ב החילוק בין ג' עבירות אלו דלא הותרו להנאת עצמן, לבין שאר עבירות שהותרו בפרהסיא להנאת עצמן, הלא בכלן מה שיהרג ואל יעבור הוא משום חילול השם.

ונראה לבאר בהקדם שיטת רש"י [דס"ל כהבעה"מ], שבמקום אחד כתב (דף עד: ד"ה אלא) דהחיוב למסור נפשו בג' עבירות הוא משום קידוש השם, ואילו במקום אחר פירש (ע"א סוד"ה סברא הוא) ש"דבר המקום לא

בענין מה שהקשית מהו גדר חזקה דכל מה שתחת ידו של אדם ה"ז שלו דאם אינו בגדר בירור כמש"כ הקוב"ש במה חלוק מכל תפיסה דאמרי" הממע"ה, מתחילה נראה ראוי לציין מש"כ התוס' ב"ב דף ל"ד, דבחזקת כל מה כו' חשיב כאילו הוא ברור" שהוא שלו, "וכאילו" אנו יודעים בודאי שהוא שלו, ונ' מוכח מל' זה דזהו זכות תפיסתו דבעי' להחזיקו כודאי שלו - ולדון התפיסה ממנו לגזילה, ומקורו מסוגיא דנסכא דר' אבא דאין התופס נאמן לטעון דידי חטפי כל שאינו נשבע נגד הע"א שראה החטיפה ולבטל עדותו ע"י שבועתו, וטענת דידי חטפי לא נחשב לטענה ואפי' בשבועת דידי חטפי, דכל דלא ביטל עדות הע"א בשבועה דלא בא לידו ע"י חטיפה הוי דינו כודאי גזילה.

ומה דעדיף זה מדין הממע"ה בעלמא דס"ל לתוס' כתובות דף כ. בחד ת"י דיועיל תפיסה בטענת ברי, משום דבציורים דהמע"ה בשעת לידת הספק נולד ספק על תפיסתו וכבר ה"י צד ספק לפנינו דהממון שברשותו אולי אינם שלו - עד כדי כך דלסומכוס מוציאין מידו לומר חלוקה, ורבנן פליגי משום דלא אלים אפי' ס' דדררא דממונא לבטל זכות התפוס שלא נוכל לומר 'חלוקה להוציא מתפיסתו. והטעם בזה דגם לענין תפיסה זו בעי' לומר "אוקי ממונא ממונא בחזקת מריה", ע"י ב"מ דף ל"ז דמפורש דאין התפיסה יכול לעכב מלהוציא ממנו תלוי באם התפיסה מחייב לנו לומר אוקי ממונא בחזקת מרי", ופי' דידו על העליונה דאין לנו רשות לומר דהוא תפוס בו שלא כדין ולכן בעי' לדון דהוא תפוס כדין לענין זה שלא נוציא מתחת ידו לומר פסק חלוקה או שודא כו', דאין לנו כח להפסידו מה שתפיס וא"צ שיזכה ע"י הב"ד, אבל כל שתפס חבירו עכשיו יש להשני ממש אותו הזכות שהי' עד כאן לראשון, דאין לנו רשות להפסיד לשני מה שכבר עכשיו תחת ידו כיון שאין יודעין דתפיסתו הוא שלא כדין, (ועי' ב"מ דף ו: דבס' בכור מדויק מהברייתא דמועיל תפיסת הכהן אפי' בשמא, מעצם ל' הממע"ה ע"ש ברש"י).

וחזקת כל מה הוא היכא שראינו להתפוס בהממון בזמן שלא היינו יודעים שיש צד שאינו שלו, ורק אח"כ בא שני לערער, ובאופן כזה כבר נעשה הראשון למוחזק שהוא הבעלים ומחזיק בממון שלו, ואלים זכותו דבעי' לדונו כאילו אנו יודעים שהוא מחזיק מדין בעלים, וא"כ ע"כ צריך לדון התופס ממנו לגזלן.

ועי' ריש ב"מ בחי' הג"ר שלמה דמק' דבשנים אוחזין הוי דין חלוקה משום דאנן סהדי דמאי דתפיס דידי' כו', והא במשנה נזכר דין חלוקה גם בבהמה, ושם אין שייך חזקת כל מה כו' דקי"ל גודרות אין להם חזקה, ע"ש ב' ת' - ועוד ת"י הוא דרך נגד חזקת מ"ק אין לגודרות חזקה לבטל זכות חזקת כל מה דראשון המערער, אבל כל שהבהמה ברשותו ולא ידעי' משום חזקת מ"ק, נעשה התפוס בגודרות למ"ק והבא אח"כ ומערער אפי' אם יטעון שנכנס לרשותו של אידך ע"י שהלכה שם מעצמו, ל"מ רעעורו.

אסיים בברכת ברכה והצלחה וס"ד בכל

ככבוד והערצה ורב ידידות

מאיר הערשקאוויץ

הגאון רבי מאיר זצ"ל עם יבלחט"א מורינו ראש הישיבה שליט"א

ממין לשמאל: הגו"צ ר' דוד צבי מייזר, הגאון רבי מאיר הרשקוביץ, הגו"צ ר' נתן וקספוגל, הגאון רבי שמחה סוסטאל זכר באונים וצדיקים לברכה

continued on page 3

חזמנים לעיר לייקוואוד יצ"ו נערכו ע"י הרב משה ברוך קופמאן שליט"א		יום השבת		ליל שבת		ערב שבת	
מוצאי שבת	8:42	8:36/9:22	סו"ז קרי"ש מג"א (לפי האופק) וגר"א	7:37	הדלקת נרות	1:29	מנחה גדולה (גר"א)
ג' כוכבים קטנים רצופים							
ע"ב דקות		10:02/10:32	סו"ז תפילה מג"א וגר"א	7:55	שקיעת החמה (צריך להחמיר ב' דקות)	4:24	ט' שעות (להתחלת סעודה)
ר"ת לחשבון המעלות/אכטיל		12:53	חצות (סעודת שבת להב"ח)	6:53-7:53 (ו"א 6:57-7:57)	מזל מאדים (למאן דחש ליה)	4:59	מנחה קטנה (איסור מלאכה)
חצות הלילה למלוא מלכה		7:56	שקיעת החמה	8:37	זמן קר"ש של ערבית (לשבת, ולפני הסעודה)	6:27/6:52	פגל המנחה (גר"א מג"א לפי אופק)
<p>פסח שני: בהרבה מקומות א"א תחנון, אבל במנחה יום ה' אומרים, בקצת מקומות א"א צדקתן בט"ו אי"ר. והנהגים ע"פ הוזהר (פרשת בעלותך) אין אומרים תחנון ז' ימים לכבוד יו"ט פסח שני עד כ' אי"ר. פרקי אבות פרק ד ליל ש"ק סופרים ל' לעומר (גבורה שבהוד), מוצ"ש סופרים ל"א לעומר (תפארת שבהוד).</p>							

בגליון פרשת ויקרא הביא הרב הלל שמעון שימאנאוויטש את דברי הרמב"ם בטעם הקרבנות, דהוא כדי להרחיק מע"ז, עיי"ש. רציתי לציין בזה מה שכתבתי בספרי שמן ששון שיצא לאור ע"י מכון עלה זית (פרשת ויקרא ענין ג), להביא מקור גדול לדברי הרמב"ם מדברי הנביא בהפטרת פרשת ויקרא. הנביא ישע"י (פרק מ"ג) מוכיח את ישראל "לא הבאת לי שה עולותיך וזבחיך לא כבדתני", שלא קיימו מצות הבאת קרבנות. וממשיך הנביא "כה אמר השם מלך ישראל וגואלו... אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים". דהיינו שכיון שלא הביאו הקרבנות היה צורך להכריז את ייחודו יתברך בעולם, ומכלל לאו אתה שומע הן, שאילו הביאו הקרבנות לא היה צורך להכריז זה. ועוד ממשיך הנביא "היש אלוה מבלעדי ואין צור בל ידעתי, יוצרי פסל כולם תוהו וחמודיהם בל יועילו. חרש עצים נטה קו... יעשהו כתבנית איש. עשה פסל ויסגד למו... חציו שרף במו אש. על חציו בשר יאכל... ושארית לאל עשה לפסלו. יסגד לו וישתחו ויתפלל אליו ויאמר הצילני כי אלי אתה. לא ידעו ולא יבינו... ולא דעת ולא תבונה לאמר חציו שרפתי במו אש... ויתרו לתועבה אעשה וגו'". הרי כי הפסוקים צועקים כדברי הרמב"ם, שמפני שלא הביאו הקרבנות, נפלו עד כדי ע"ז.

בכבוד, *שמאלא נח פאיו מתיאחשטיין*

גדר שיחת הילדים

בגליון פרשת אחרי-קדושים ראיתי דברי הספר הנפלא 'הקול קול יעקב' להרב יעקב נוימאן שליט"א, שמפלפל בשיטת רש"י במסכת אבות (פרק ג משנה י) רבי דוסא בן הרכינס אומר שינה של שחרית ויין של צהרים ושיחת הילדים וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ מוציאים את האדם מן העולם, ופירש רש"י (ד"ה ושיחת הילדים) בחורים שעוסקים בדברי ליצנות ובני אדם רודפין אחריהם.

וחוקר המחבר שם לדעת רש"י האם דוקא דברי שחוק וקלות ראש או גם כל שיחת חולין ודברים

שאינם לעסק פרנסה. וממה שנדפס בגליון משמע שדעת המחבר להחמיר, אבל לא ברור המסקנא.

אך לענ"ד מכל דברי רש"י משמע שדוקא דברים מיוחדים נכללים בסוג זה הבאי ולא כל דברי חולין. והבאי לשון הבל כמו שמשמע מהרמב"ם הלכות תשובה (פ"ח ה"א) שמי שסבור ששכר המצוות הוא אכילה ושתייה בעולם הזה, "הדברים האלו דברי הבאי והבל הם ואין בהם תועלת ואינה טובה גדולה אצלינו בעה"ז וכו'". ועיין עוד רמב"ם פ"ט ה"א.

ורש"י (מסכת סנהדרין ק, ב) כתב אודות ספר בן סירא "שיש בו דברי הבאי, ובא עליהם לידי ביטול תורה". ואח"כ כתב וז"ל "וכל הני דברי רוח ולכך אין קורין בו". ומשמע לי שדוקא דברים של שחוק וקלות ראש אסורה ולא יותר.

אבק פינימאן

הגאון רבי דוב לנדו שליט"א

לפני עיור

ראיתי בגליון אחרי-קדושים ב'עלה חומרא' שהביא הרב שמעון שימאנאוויטש שליט"א מהשער המלך, והלום ראיתי למרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי דב לנדו שליט"א בספר חידושי למס' שבת סי' י"ח "שציין על דברי שער המלך אלה לדברי מרן החזו"א זללה"ה לספוקי באחרון של פסח שחל להיות בשבת, לחסידים ואנשי מעשים הנוהגים איסור במצה שרויה, ומבעוד יום הכינו גם הביאו

דנימא מגו דאתקצאי בין השמשות דשביעי של חג - עש"ק, איתקצאי לשבת כולה - אחרון, עיי"ש שכפה"נ לא נחית להאי חילוקא של גיסו מרנא בעל קהילות יעקב. וע"ע בשו"ת שבט הלוי ח"א סי' נ"ג שדן בענין אלו המחמירים בזמן של ר"ת איך לנהוג עם אלו הסומכים על שיטת הגאונים.

יבטל או

מעון הברכות אדון השלום

בענין מש"כ הרב משה ברוך קופמאן שליט"א בעלה קרובץ (פרשת תצוה) שר"א הקליר תיקן הקרובץ עפ"י נוסח ארץ ישראל.

נראה להביא עוד ראייה דר"א הקליר יסד פיוטיו עפ"י נוסח שמונה עשרה דנוסח א"י, ממה שחתם החרוז של ברכת שים שלום, "ושמחה קול נשמע מחרכות, ודובר שלום ממעון הברכות". וצ"ע, הרי בכל סיום החרוזים הקודמים המילים האחרונות הן אותן מילים או ענין של הברכה עצמה - באלף המגן, בגשמים מחיה וכו' וכו'. אבל מה ענין "מעון הברכות" לברכת שים שלום? והמעין בנוסח ארץ ישראל מגניזת קהיר הנדפס ב'קובץ על יד' (כרך כ"ח וכרך כ"ט) בנוסח שמונה עשרה דא"י, נראה שחתימת הברכה בשים שלום היתה "ברוך אתה ה' מעון הברכה ועושה השלום" וא"כ החתימה של הקליר "מעון הברכות" היא ממש המילים של הברכה עצמה וכמו שאר הקרובץ.

ונראה שגם ברכת מעין שבע דמגן אבות בליל שבת קדש, מיוסדת עפ"י נוסח של שמונה עשרה דא"י, וכמו שכתב הרב יוסף שטערן במכתבו (נדפס בעלים פרשת כי תשא). דיעוין ברמב"ם מהדורת שבת פרנקל הל' תפילה וברכת כהנים פ"ט ה"י, כשהוא מביא ברכת מעין שבע דליל שבת קודש. הנוסח הוא "... לפניו נעבוד ביראה ופחד ונודה לשמו בכל יום תמיד **מעון הברכות** אדון השלום", והכוונה לחתימת הברכה דשים שלום דהיא "מעון הברכה ועושה השלום" וכנוסח א"י.

אוי אוק

דרך רחוקה וגר שנתגייר בפסח שני

ע"פ ספר באר לחי רואי על מסכת פסחים מהרה"ג ר' יחיאל זייס שליט"א

כתב הרמב"ם (פרק ה מהלך ק"פ הלכה ב) דמי שהיה טמא או בדרך רחוקה בפסח ראשון והזיד בפסח שני אינו חייב כרת - עיין בלח"מ שזהו כשיטת רבי. והנה מבואר בגמ' שגר שנתגייר בין ראשון לשני חייב לעשות פסח שני, וכתב המנחת חינוך (מצוה שפ אות ו) דאם לא הקריב אז חייב כרת ואף לשיטת הרמב"ם.

וקשה דאיך יתכן שגר שנתגייר חמור יותר ממי שהיה בדרך רחוקה, והגע בעצמך אם היה הגוי בדרך רחוקה בערב פסח ראשון, האם נימא דבפסח שני לא יתחייב כרת, ודאי לא, ואיך יגרע ע"י דהיה גוי. ומבואר דנקט המנ"ח דבדרך רחוקה יש לו שם הפקעה בפסח ראשון, דמפקיעו מכרת אף מפסח שני, אבל בגוי לא שייכא הפקעה זו.

וכן מצינו במנחת חינוך (שם אות י) שנקט דמי שהיה בדרך רחוקה בבוקר ואח"כ בא ע"י סוסים כבר נפטר ע"י דרך רחוקה ולא הורצה, ואף אם בא קודם חצות לשיטת הרמב"ם בדרך רחוקה אעפ"כ כבר נפטר. וצ"ב דהלא אם נתגייר בערב פסח הרי חייב בקרבן והורצה, וכמבואר בשיטת בית שמאי במשנה (צב, א), ואף בית הלל סברי כן מדאורייתא עיי"ש בגמ'. והגע בעצמך אם הגוי היה בדרך רחוקה

ואח"כ בא למקום קרוב האם נימא שיפטר ע"י דרך רחוקה, ודאי לא. וע"כ מבואר במנחת חינוך שיש הפקעה ע"י שהיה בדרך רחוקה וכבר נפטר ע"י זה וכנ"ל, משא"כ בגוי.

[ובשיטת רש"י צ"ע בזה, דסבר דפטור דרך רחוקה הוא כמו אונס וא"כ איך יפטר יותר מגוי, והרי המנחת חינוך כתב פטור זה בין לרש"י ובין להרמב"ם עיי"ש].

ואולם באבי עזרי (פרק ה הלכה ג) נקט כב' הדינים הנ"ל, א' דגר שנתגייר בין ראשון לשני לא יתחייב, ב' דמי שהיה בדרך רחוקה ובא לעזרה ע"י סוסים יתחייב בפסח. ולפי זה אין שום נפק"מ בין גוי לדרך רחוקה בב' הדינים.

ומה שמבואר בשיטת הרמב"ם כפי מש"כ שם האבי עזרי דאף אם נשחט עליו כשעדיין היה בדרך רחוקה יצא, צ"ב איך מועיל באופן שעדיין היה בדרך רחוקה בשעת הקרבה. ונראה ביאור הדברים שבכדי להיפטר צריך להיות בדרך רחוקה כל זמן השחיטה, אבל אם אפילו ברגע אחד לא היה בדרך רחוקה אזדא ליה הפטור, ולכן אם היה במקום קרוב בתחילת היום ואח"כ הלך לדרך רחוקה ע"י אונס, או שבא נהר שם ונעשה דרך רחוקה, שוב אין לו הפטור, דהפטור הוא דוקא ע"י שהוא בדרך רחוקה כל הזמן. והשתא אתי שפיר שאם לבסוף בא נמצא שמעולם לא היה לו הפטור ושפיר יצא ע"י ההקרבה דמקודם.

ספירה מספק **הדבר אברהם** (חלק א סימן לד) נשאל אודות מי שהיה בדרך לא שמה ספירה רחוקה והיה מסופק במנין ימי ספירת העומר אם הוא עומד ביום ג' או ביום ד', האם יכול לברך ולספור מספק שני מספרים, דהיינו שיאמר 'היום שלשה ימים. היום ארבעה ימים'.

וכתב הדבר אברהם יסוד גדול בענין 'ספירת העומר' וז"ל: "בפשוטו נראה שאין ענין הספירה שיוציא מלות המספר מפי, אלא עניינה שידע ויחלט אצלו מדעת ומהחלט המנין שהוא סופר, ובלאו הכי לא מיקרי ספירה כלל, אלא קריאת מלות הספירה הוא דהויא, ולא ספירה עצמה". ולכן מחדש הדבר אברהם, שבנידון הנ"ל אי אפשר לספור שני המספרים מספק, דאין זה נקרא ספירה כלל.

ולאור יסוד זה מבאר הדבר אברהם כמה דברים:

א] שיטת המגן אברהם שצריך להבין את המילים. כתב המג"א (סימן תפט ס"ק ב) שאין ספירה אלא בלשון שהוא מבין, ואפילו אם סופר בלשון הקודש צריך להבין את המילים, "דהא לא ידע מאי קאמר ואין זה ספירה". ודבריו צ"ע, מאי שנא מהלל וקידוש וברכות המצוות שנאמרות בכל לשון אפילו אם אינו מבין (ראה

תוס' סוטה לב, א ד"ה קריאת שמע). וביאר הדבר אברהם ע"פ היסוד הנ"ל, דענין ספירת העומר הוא ש"מנה" ולא ש"יקרא" את הספירה. הלכך סברא פשוטה היא שצריך להבין את מה שהוא אומר, שאם לא כן אין זה ספירה כלל.

ב] מדוע לא סופרים שני ימים בחו"ל משום 'ספיקא דיומא'. הראשונים מקשים (בעל המאור ור"ן סוף פסחים) למה אין סופרין שתי ספירות משום ספיקא דיומא, כדרך שעושין שני ימים טובים מטעם ספיקא דיומא. ותיירץ הדבר אברהם על פי החידוש הנ"ל, שבאמת אי אפשר לספור שני ימים מספק.

ג] 'עשירי ודאי ולא עשירי ספק'. על פי יסוד זה מבאר הדבר אברהם את הדין של 'עשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק' במסכת בבא מציעא (ו, ב), שביאורו הוא דצריך הבעלים 'למנות' עשר, ואם הוא מסופק במנין אין כאן מנין של עשירי. [עיין שם מה שמיישב דברי השטמ"ק בשם הרא"ש (שם) על פי יסוד זה]. ועד"ז מבואר גם בשערי ישר (שער הספקות פרק ה).

ונראה להוסיף ולבאר עוד כמה ענינים לאור היסוד של הדבר אברהם:

ד] שומע כעונה. כתב המשנה ברורה (סימן תפט ס"ק ה) בשם האחרונים דבספירה לא מהני שומע כעונה [כמו דמהני אצל קידוש והבדלה ועוד], אלא צריך לספור בעצמו, כדכתיב 'וספרתם לכם'. ואולי ביאור הדברים הוא כנ"ל, שמצות ספירה אינה 'קריאה' רק פעולה של ספירה, ואם כן לא שייך דינא דשומע כעונה. וצ"ל דכל זה נלמד מקרא דוספרתם לכם.

ה] שיטת הבה"ג. בשו"ע (סימן תפט סעיף ז) כתב שאם לא ספר בלילה יספור ביום בלא ברכה, וביאר המשנה ברורה (ס"ק לד) דהיינו כדי לצאת לכל הדעות, שהרי נחלקו הראשונים אם בכהאי גוונא יספור או לא, ואנחנו נוהגין כשיטת הבה"ג לספור ביום אבל חוששין לשיטת רבינו תם ולכן לא מברכין.

אך יש שמדייקים מלשון התוס' (מגילה כ, ב ד"ה כל) דדין זה שאם שכח בלילה מונה ביום בלא ברכה, אינו מתורת ספק וכדי לצאת לכל הדעות, אלא כך ראוי לנהוג בתורת ודאי. שהרי כתבו התוס' וז"ל, ובה"ג כתב דהיכא דאינשי לברך בלילה ימנה למחר בלא ברכה וכן הלכה, עכ"ל. הרי שהבה"ג עצמו כתב שימנה ביום בלא ברכה.

ובביאור הדברים הביא הגאון רבי אליהו ברוך פינקל צ"ל (חלק מועדים) שמקובל לבאר בבי מדרשא, ויש שמטו כן משמיה דהגרי"ז, דהא דדילוג יום אחד מימי

הספירה מפסיד את שאר ימי הספירה אינו משום דכל מ"ט ימים הם חדא מצוה אריכתא, אלא משום דבכלל דינא דתמימות הוא שכדי ליחשב 'מעשה ספירה' צריך שכל הימים שלפניו יהיו ספורים, דכל חלות מעשה ספירה הוא רק כסופר כל יום ביומו. ומשום כך אם דילג יום אחד אינו יכול להמשיך ולספור שאר הימים. ולפי זה יש לפרש מה שכתב הבה"ג שאם לא ספר בלילה יספור ביום בלא ברכה, דבאמת בספירה של יום ליכא מצוה, ומשום הכי לא מברכין עלה, אבל מ"מ מהני שיוכל לספור אחר כך מכיון שהיום 'ספור', ונתקיים בזה דין תמימות. והדברים מתבארים לאור היסוד הנ"ל של הדבר אברהם [וכן העיר רבי אליהו ברוך שם], דגוף מעשה ספירה אינו הזכרה בלבד רק חפצא של ספירה, ולכן צריך להחזיק החשבון מיום א' עד סופו.

ז] מאי שנא ספירת זבה מספירת העומר וספירת יובל. הראשונים מקשים (ראה תוס' כתובות עב, א ד"ה וספירה) מאי שנא ספירת זב וזבה שלא חייבים לספור את היום בפה ובברכה כמו גבי ספירת העומר וספירת יובל.

ובספר החינוך (מצוה שכו) מתרץ וז"ל, תשובת דבר זה מה שהקדמתי לך בראש ספרי, כי כל ענין התורה תלוי בפירוש המקובל, וכמה כתובים נראין בהפך זה מזה וכמה קושיות וכמה סתירות יתחדשו על כל מי שלא ידעו, ואשר ידענו על בוריו יראה כי כל דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה אמת. וכן באתנו הקבלה שצויו וספרת

לך דיובל צריך מנין בפה, וצויו הספירה הכתוב בזב וזבה אינו אלא השגחה בימים. ומנהגן של ישראל בכל מקום כך הוא. ואף על פי שאינם נביאים, בני נביאים הם וכו', עכ"ל.

מבואר בדבריו דאף שאין חילוק במשמעות הפסוקים בין ספירת העומר וספירת יובל לבין ספירת זב וזבה, מכל מקום באה לנו הקבלה מרבתינו דספירת העומר ויובל היא בפה, וספירת זב או זבה אינה צריכה פה רק 'השגחה בימים'.

ובביאור הדברים נראה שבודאי יסוד ענין הספירה הוא להחזיק חשבון, ורק שמתחלק עניינו כפי קבלת רבותינו, דבעומר ויובל בעינן ספירה בפה, ובזב וזבה די בהחזקת חשבון גרידא. והיינו כסברת הדבר אברהם דמצות ספירה אינה קריאה בעלמא רק פעולה של ספירה.

שיטת הראשונים בסוף התשובה מעורר הדבר אברהם על דברי עצמו, שאע"פ שהסברא נכונה מכל מקום נראה מדברי הר"ז והר"ן דשפיר יש לספור מספק, שהרי הקשו למה אין סופרים שני ימים משום ספיקא דיומא ולא תירצו דספירה מספק לאו שמה ספירה. ולכן מסיק הדבר אברהם להלכה שמי שנמצא בדרך רחוקה ולא יודע המנין, אולי נכון יותר שיספור ב' ספירות בלא ברכה.

אמנם לולא דבריו היה נראה לדחות דאין ראייה מדברי הר"ז והר"ן דלא כיסוד של הדבר אברהם דספירה מספק לא נקראת ספירה, דיש לחלק דדוקא גבי 'ספיקא דיומא' ס"ל לרז"ה והר"ן דמיקרי ספירה, משום דאיכא שני חשבונות ברורים, אשר כל אחד מהם מתחיל מא' ומסתיים במ"ט, ורק שאין ברור איזה חשבון הוא החשבון הנכון מיום העומר. ובכהאי גוונא שפיר מיקרי מעשה ספירה. מה שאין כן בנידון של הדבר אברהם, במי שעומד ביום ד' ויש לו ספק אם היום יום ד' או יום ה', אם יספור מספק אין זה נקרא ספירה כלל, שהרי אינו יודע היכן הוא עומד בחשבון. וזבה ויודו הר"ז והר"ן להדבר אברהם דלא יצא ידי חובתו. ויש לעיין למה לא ניחא ליה לדבר אברהם למימר הכי.

אך כדאי לציין שמדברי רבי יעקב עמדין (שאלת יעבץ חלק א סימן קלט, מור וקציעה סימן תפט) נראה דפליג על עיקר היסוד של הדבר אברהם, וס"ל שמעשה ספירה הוא באמת דין אמירה כמו קריאת שמע והלל. שהרי כתב רבי יעקב עמדין שהסופר בלשון הקודש ולא מבין מה שהוא אומר יצא ידי חובתו כמו בקריאת שמע. ויש לעיין בזה.

הגאון רבי אברהם זוב כתנא-שפירא. בעל הדבר אברהם

אלו אונס הוא ואינו מחויב למסור נפשו מחמת חומר העבירה רק משום חילול השם, והחילול השם הוא מחמת עצם העבירה שעובר, שאף שאינו מחויב למסור נפשו על עבירה באונס עכ"ז מיקרי עובר העבירה ויש חילול השם מחמת העבירה. ומה"ט ס"ל להרמב"ם דלהנאת עצמן מותר רק בשאר עבירות בפרהסיא ולא בג' עבירות חמורות, והיינו לפי שבג' עבירות החילול השם שיוצא מהן הוא מעצם העברת העבירה, ועל זה ליכא היתר דלהנאת עצמן, משא"כ בשאר עבירות בפרהסיא אין כאן רק מעשה חילול השם, וכשהוא להנאת עצמן הותרו שאר עבירות אף בפרהסיא.

continued from page 1
ניתן לדחות. ונראה דלרש"י הא דמחויב למסור נפשו משום חילול השם, אין הכוונה על איסור חילול השם שאינו מישך שייך לעבירת האיסור, אלא דמלבד הפגם שנעשה ע"י חומר האיסור, גם מתחלל השם ע"י שעובר עבירות אלו. ומש"כ רש"י דמחויב למסור נפשו על דבר המקום כוונתו שע"י המעשה עבירה מתחלל שם השם.

ולמשנ"ת בריטב"א בע"ז (דף נד), שהעובד ע"ז באונס עדיין קיים מעשה איסור ואיכא חילול השם ע"י עשיית העבירה באונס, יש לומר בדעת הרמב"ם דסובר דבג' עבירות

Rabbi Moshe Boruch Kaufman, Machon Aleh Zayis

לְחַם וְקֵלִי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הִבְיֵאֲכֶם אֶת קֶרְבְּנוֹ אֶלֶיְהִיכֶם חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם (ויקרא כג, יד)

The Basis for Leniency Being lenient in regard to the *issur* of *chodosh* in *chutz laAretz* despite the *psak* of the *Shulchan Aruch* (O.C. 489#10, Y.D. 293#1) has been the subject of much debate in the Poskim. The Rema (*ibid.*) agrees with the *Shulchan Aruch* that *chodosh* is forbidden in *chutz laAretz*, but defends those who are lenient based on *safek-sefeikah*: that (a) it's possible for available grain to be from either this year's crop or last year's, and (b) the current year's crop may have taken root before the second day of Pesach. The *Bach* (Y.D. 3293, *Teshuvos HaBach* #42) was even more lenient, based on the idea that the grain of a non-Jew isn't subject to the *issur* of *chodosh* at all; but the *Shaagas Aryeh* (*Teshuvos Chadashos*) and many others refute this.

See also the *Taz* and *Magen Avrohom* (O.C. 489), the *Pnei Yehoshua* (*Kiddushin Kuntres Acharon* #51), *Shem Chodosh* (by Rav Aryeh Leib Tzintz), *Mishkenos Yaakov* (Y.D. 67-68), and *Aruch Hashulchan* (Y.D. 293), for other justifications for leniency.

The Gra is Machmir According to the Gra (*Beur HaGra* Y.D. 293:2, *Maaseh Rav* #88, quoted in *Shaar Hatziyun* 489:54), *chodosh* in *chutz laAretz* is like all any other *issur*, and even a *choleh* may only consume less than a *shiur kezayis* (פחות מכשיעור). In addition, to serve *chodosh* to another person would transgress the *issur* of *lifnei iver*.

The Gra's sharp words for those who rely on lenient opinions is unique to this issue (see *Yad Shaul*, the *Shoel U'Meishiv* Y.D. 293). The *Torah Temimah* (*Vayikra* 23:14) explains: The Gra was concerned that, because the *heter* became so widespread, people might assume that the *issur* of *chodosh* doesn't exist in *chutz laAretz* at all. The Gra viewed this as a *zilzul* in an *issur d'Oraysa*, and therefore showed that the justifications were weak, and certainly one should not think that there is no *issur*.

Interestingly, the Chasam Sofer (O.C. #15) writes that his Rebbi, Rav Nosson Adler zt"l, would not give the *aliyah* of *issur chodosh* – "Levi" on the first day(s) of Sukkos – to someone who was not strict regarding the *issur*. Obviously, he too held that the *heterim* were weak, and that despite the general practice, one should in fact be *makpid*.

Rav Chaim Volozhiner's Position

Rav Chaim of Volozhin, the Gra's *talmid*, followed his Rebbe's *psak*, but with a difference. In *Kesser Rosh* (*Minhagei Rav Chaim*) it says that he was strict not to use *keilim* that had been previously used with *chodosh* (#151), but at the same time he permitted selling *chodosh* to someone else who is lenient. In addition, the *talmidim* observed people eating *chodosh* on his table and he didn't object. Clearly, he held that *lifnei iver* does not apply here, despite the Gra's opinion that it does.

(The *Mishnah Berurah* (*Shaar Hatziyun* #58) is lenient about using a pot if 24 hours have passed since *chodosh* was cooked in it.)

Rav Itzele of Volozhin wrote to the Netziv (letter printed in *Meromei Sadeh*), saying he heard from his father in the name of his uncle, Rav Zelmele of Volozhin, that the Gemara in *Menachos* 68b implies that the *issur* of *chodosh* is only *mid'Rabbanan* and therefore there is room for leniency; but to prevent people from becoming lenient about it, he didn't publicize this opinion. The *Mishkenos Yaakov* (a *talmid* of Rav Chaim) has a similar explanation in that *sugya*. Perhaps Rav Chaim relied on these explanations to at least remove the *issur* of *lifnei iver* from the discussion.

Havdalah on Beer Made from Chodosh The *sefer Or Chodosh* says in the name of Rav Chaim that if someone who is strict regarding *chodosh* hears *havdalah* from someone who is lenient and makes *havdalah*

over *chodosh* beer, the strict person is *yotzei*. This is consistent with his opinion that *chodosh* is only a *chumra*. According to the Gra, however, since the beer is *assur* to the strict person *me'ikar hadin*, he is not *yotzei*. Interestingly, the *Mishnah Berurah* (*Beur Halachah* #296) quotes the *Pri Megadim* that one is in fact *yotzei havdalah* made over *chodosh* beer. He goes on to say that he is unsure why the *Pri Megadim* *paskens* this way since for this person the *chodosh* is *assur*, concluding that it is someone who observes *yoshon* only as a stringency and not *me'ikar hadin* who may be lenient about this. (See last week's Alim regarding *lifnei iver* for someone who is strict about a particular halachah.)

To Be Consistent Rav Aryeh Leib Lipkin (*hakdamah* to *sefer Ohr Hayom*), quoting his uncle Rav Yisrael Salanter, says that someone who follows the Gra's opinion regarding *tzais hakochavim*, is obviously relying on the Gra's opinion against the majority of Poskim, as well as *minhag Yisrael*. Therefore, this person must also accept the Gra's stringency regarding the *issur* of *chodosh* in *chutz laAretz*.

